

GENDER, SEXUALITY AND (IN)SECURITY

A feminist analysis of Swedish security debates following the war in Ukraine

MAUD EDUARDS, MARIA JANSSON, MARIA WENDT AND CECILIA ÅSE

Keywords

Gender, security, NATO, myth of protection, Sweden

Abstract

This article examines how the war in Ukraine and the subsequent re-orientation of Swedish security and defense policy leading up to a NATO-application, has been discussed in Swedish public debate. We ask what work gender does in the sense-making of the war and the changes in security policy. Departing from feminist theories of security and gendered protection, the study discusses the ambivalent ways in which gender and the trope of Sweden as a gender equal nation is negotiated in the media (print media and television) and by policy makers. The gendered imaginaries of masculinist protection and the vulnerability of women and children legitimize violence as the most adequate way to respond to this new situation. Gender is used to depoliticize security politics and to frame militarization as unavoidable. In this context, gender equality is both seen as a value worthy of protection and as an internal threat weakening men, and inclining women to object to the military responses suggested. We argue that the production of masculinity and militarization promotes a security ideology imbued with violence, hierarchies, and control.

Original article; received: 06/12/2022; accepted: 04/09/2023; published: 06/12/2023.

Corresponding author email: cecilia.ase@gender.su.se

Copyright: © 2023 The author(s). This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs License, which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited, the use is non-commercial and no modifications or adaptations are made. CC-BY-NC-ND

Citation: *Tidskrift för genusvetenskap* 43 (2-3): 37–60

<http://dx.doi.org/10.55870/tgv.v43i2-3.8446>

I spåren av den ryska invasionen av Ukraina skedde en drastisk omorientering av svensk säkerhetspolitik, med kraftig upprustning och ansökan om Natomedlemskap. Vi visar hur genus blir centralt både i meningsskapandet om kriget och i legitimeringen av säkerhetspolitikens omvandling. Föreställningar om kön och heterosexualitet fås att avpolitiserat säkerhetsfrågor och används för att framställa militarisering som en ofrånkomlig process.

KÖN, HETEROSEXUALITET OCH (O)TRYGGHET

En feministisk analys av svenska säkerhetsdebatter i skuggan av kriget i Ukraina

MAUD EDUARDS, MARIA JANSSON, MARIA WENDT OCH
CECILIA ÅSE

Omedelbart efter Rysslands brutala och folkrättsvidriga invasion av sitt grannland i februari 2022 manifesterades krigföringens könspräglade logik och krigets skilda konsekvenser för kvinnor och män. I Ukraina stängdes gränserna för män som bedömdes vara vapenföra och förpliktade att stanna och strida. Samtidigt flydde hundratusentals kvinnor landet, där särskilt mödrar med barn fick symbolisera flyktens villkor. Snart kom även rapporter om omfattande övergrepp och våldtäkter utförda av ryska soldater. Fysisk och sexuell utsatthet förenade de kvinnor som blev kvar med de som lämnade. Kommentarer spreds om de flyende ukrainska kvinnorna som "villiga" och "lätta" och som skönhetsdrottningar man gärna ville "adoptera" (Jönsson, Alnahhal och Björklund 2022). I avsaknad av såväl nationellt som manligt beskydd betraktades dessa kvinnor som sexuellt villebråd. Så småningom framkom också att flyktingar utnyttjades för

prostitution och människohandel, både under flykten och i mottagarländerna (Jämställdhetsmyndigheten 2022).

En könad logik återfinns även i mediernas representationer av krig och säkerhet, liksom i den politiska diskussionen om dessa frågor. Detta idésystem står i fokus i vår artikel. Här spelar binära könskategorier och föreställningar om kön och heterosexualitet en viktig roll. Maskulinitet sammanlänkas med våld, makt och sexuell potens, medan femininitet knyts till sexuell tillgänglighet för män, underordning och passivitet. Ett exempel är när Rysslands president Vladimir Putin liknade Ukraina vid Törnrosa och sina anspråk på landet vid en våldtäkt: "Vare sig du vill eller ej, min sköna, så måste du stå ut med allt jag gör med dig". Varpå Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj genmålde att: "Ukraina visserligen är en skönhet men hon är inte din" (ordväxlingen citerad i Pomerantzev 2022). Krigföring förstås här som en kamp mellan män om att sexuellt bemästra en begärlig kvinnokropp. Motståndaren förnedras och avmaskuliniseras enligt logiken att den som inte kan beskydda "sin" kvinna inte är en "riktig" man, samtidigt som fienden demoniseras genom att tillskrivas en hotande och aggressiv maskulinitet (jämför Theweleit 1995).

Även i Sverige väckte Rysslands invasion diskussioner där föreställningar om hot och säkerhet knöts till genusnormer. Frågor restes om svensk försvarsförmåga, försvarssamarbeten och landets historia av neutralitet och alliansfrihet. I en bredare samhällsdebatt fick karaktäriseringar av Sverige som feminiserat och fredsskadat, och den svenska neutralitetspolitiken som naiv, barnslig och världsfrånvärd, underbygga argumenten för att överge alliansfriheten (Hagström 2021; Rosengren 2022). Det hävdades att svenska "mjuka" och jämställda män inte hade mycket att bidra med för att skydda kvinnor nu när kriget stod för dörren (Brodrej 2022). I det säkerhetspolitiska sammanhanget kan jämställdhet således både vara något värt att försvara (Strand och Kehl 2019) och uppfattas som ett hot mot ett effektivt beskydd.

I den här artikeln anläggs ett feministiskt perspektiv på svenskt meningsskapande om kriget i Ukraina och på den drastiska omsvängning av säkerhetspolitiken som följt i dess spår. Vår utgångspunkt är att utrikes- och säkerhetspolitik, liksom krig och militär verksamhet, både är formade av och formar maktordningar baserade på kön, sexualitet och ras/etnicitet. Nya säkerhetspolitiska ställningstaganden kräver därför en omförhandling av sådana maktordningar (Rones och Fasting 2017). Syftet är att undersöka hur genus verkar i framställningarna av kriget och i omorienteringen av säkerhetspolitiken. Vi visar att det under denna period återskapas grundläggande politiska och könspräglade idéer om hur trygghet kan skapas, av vem och för vem. En viktig slutsats är att genus bidrar till att krig förskönas och att militarisering länkas till goda värden samt fås att framstå som oundvikligt.

I läsningen av mediematerial, politiska utspel och debatter har vi särskilt uppmärksammat processer som vi benämner *avpolitisering*. Avpolitisering

karaktäriseras av att en fråga eller ett fenomen ställs utanför politisk diskussion och framställs som något som inte kan, bör eller behöver diskuteras kollektivt. Som när något konstrueras som naturligt eller tillhörande det privata och därmed varken förändringsbart eller problematiskt, inte sällan genom hänvisning till könade kroppar eller könsrelationer. Denna form av avpolitisering ligger nära det som i feministisk teori benämns som naturalisering. Avpolitisering kan även förekomma genom att ett skeende beskrivs som ofrånkomligt och därmed inget som hör hemma på den demokratiska dagordningen (jämför Sandman 2019). En tredje form av avpolitisering är när en särskild förståelse av ett problem blir så dominerande att andra problembeskrivningar och uppfattningar framstår som galna, onda eller obegripliga.

Bakgrund och tidigare forskning

Två forskningsinriktningar relaterar till hur genus verkar i beskrivningar av kriget i Ukraina och etableringen av det nya säkerhetsläget. Den första berör hur krig kan förstås i ett feministiskt perspektiv. Den andra handlar om hur den svenska säkerhetspolitiska utvecklingen inkorporerar föreställningar om nationell identitet, maskulinitet och femininitet.

Invasionen av Ukraina föregicks av förändringar i relationerna mellan öst och väst i Europa. En omfattande litteratur belyser hur en öst-västlig andrafiering av motståndaren skett med hänvisning till sexualitet och kön, där öst beskrivit väst som ett hot mot familjevärden och där väst i sin tur använt restriktioner mot exempelvis hbtqi+-personer för att stärka bilden av västländer som toleranta och öppna (Agius och Edenberg 2019; Deverell, Wagnsson och Olsson 2021).

Betydelsen av könade metaforer i beskrivningar av fienden för att rättfärdiga krig är också tydliga i hur Ryssland beskrivit Ukraina som ett offer för västs dekadens (Gaufman 2022). Antagonismen mellan öst och väst har även kopplats till den maskulinitet som den ryske presidenten Vladimir Putin förkroppsligar och som både beskrivits som hypermaskulin och förlöjligats (Novitskaya 2017; Romanets 2017; Wiedlack 2020). I ljuset av hur Ryssland framställts som försvagat kan Putins politik ses som ett sätt att re-maskulinisera Ryssland (Riabov & Riabova 2014).

Det finns studier som anlägger genus- och intersektionella perspektiv på reaktionerna på kriget i Ukraina och den flyktingström som följt. Bland annat framhålls hur betoningen av att det pågår ett krig i Europa bidrar till att krig i andra delar av världen har osynliggjorts (Porobic 2022). I en svensk kontext har en analys av hur flyktingmottagandet färgats av rasistiska föreställningar, om att släppa in ukrainska flyktingar eftersom de liknar ”oss”, visat att vithet har varit ett centralt tema (Lindberg med flera 2022).

På det andra forskningsfältet, om svensk säkerhetspolitik, har hävdats att neutralitet präglas av en genusambivalens. Statsvetaren Annica Kronsell menar att den klassiska svenska neutraliteten byggde på en maskuliniserad militär praktik samtidigt som "the neutral soldier" (2012: 24) också har kunnat uppfattas som feminiserad. Då våld endast var tillåtet i självförsvar saknade den neutrala soldaten självständig militär agens. Den neutrala positionen riskerade att tillskrivas bristande maskulinitet, och har allt tydligare kommit att associeras med svaghet snarare än med fredlighet och moraliska värden (Agius 2011).

Trots att neutralitetsdoktrinen formulerades om 1992, har neutralitet och vad som beskrivits som en fredlig historia förblivit vitala delar i en svensk nationell självförståelse. De senaste två decennierna har även jämställdhet framträtt som ett värde associerat med den svenska militären (Eduards 2012; Strand 2021), och fram till oktober 2022 bedrevs vad som etiketterades som en feministisk utrikespolitik (Aggestam, Rosamond och Kronsell 2019; Strand och Kehl 2019).

Det finns således studier som belyser svensk säkerhetspolitik och Rysslands krig mot Ukraina ur ett genusperspektiv. Med enstaka undantag (se Altman med flera 2022) saknas däremot studier av hur invasionen har diskuterats i skilda nationella sammanhang. Analyser som kopplar könade beskrivningar av kriget till analyser av hur nationella säkerhetsdiskussioner påverkas, som den svenska omsvängningen i Natofrågan, saknas också.

Feministiska perspektiv på säkerhet och beskydd

Feministisk forskning utmanar vedertagna perspektiv på säkerhet och militära konflikter. När utgångspunkten tas i kön, sexualitet och intersektionella maktordningar erhålls nya förståelser av (o)säkerhet (Wibben 2011; Sjöberg 2013). Förståelsen av krig och fred som i grunden väsensskilda förhållanden utmanas. Insikten att det våld som utövas i krigs- och konfliktsituationer är könat, och relaterat till våld som utövas i det som benämns fredstid, har beskrivits som "våldets kontinuum" (Kelly 1987; Cockburn 2012). När olika former av våld ses som besläktade går det inte att dra en skarp gräns mellan krig och fred.

Länkat till förståelsen av våldets kontinuum är kvinnors sårbarhet, ett begrepp kopplat till ojämlig fördelning av makt och resurser. Sårbarheten springer ur en könsordning som ger upphov till akut osäkerhet, som mäns våld mot kvinnor, samt till mer långsiktig osäkerhet, i form av ekonomiska och juridiska orättvisor (Enloe 1989; Wibben 2011). Kvinnors sårbarhet uppstår således inte på grund av krig och konflikter, utan är en följd av strukturell underordning där utsattheten accentueras i krigssituationer (Santos, Roque och Moura 2013; Jansson och Eduards 2016).

Feministisk teori har kritiserat tanken att våld utgör grund både för statens försvar och den egna befolkningens trygghet och beskydd: idén om att våld är oundvikligt för att uppnå säkerhet står i själva verket i vägen för trygghet. Den feministiska tanken är i stället att rörelser mot ökad jämlikhet och demokrati är själva fundamentet i strävan att skapa en tryggare värld. I den rika teoretiska litteraturen om kön och säkerhet problematiseras den så kallade *beskyddsmyten*, det vill säga att kvinnor och barn hålls trygga genom mäns vilja och förmåga att försvara dem, med våld om så krävs (Sjoberg 2013; Åse 2018). Beskyddsmyten används återkommande för att rättfärdiga krig, samtidigt som feminister pekar på att den underminerar kvinnors säkerhet och kroppsliga integritet samt har rasistiska förtecken. Så har filosofen Gayatri Spivak (1988) pekat på att kolonial erövring legitimerats med motiveringen att vita män beskyddar bruna kvinnor från bruna män. Även moderna krigsinsatser har motiverats på detta sätt (Åse 2018).

Att myten även vilar på rasistiska inslag understryks av att vissa kvinnor uppfattas "förtjäna" beskydd i större utsträckning än andra. Vita kvinnor privilegieras som skyddsobjekt, eftersom de ska föra den vita nationen vidare in i framtiden genom reproduktion, något som upprätthåller nativistiska idéer som grund för nationell tillhörighet (McClintock 1995). Att dessa kvinnor ses som ojämförliga skyddsobjekt ökar icke-vita kvinnors utsatthet, då de förvägras beskydd och positioneras som tillåtna sexuella byten (Shome 2001). Den könade beskyddslogiken knyter alltså samman nationens yttre och inre genom att ett yttre hot används för att legitimera hierarkiska relationer inom gemenskapen.

Sammanlänkningen av män med beskydd, och kvinnor med det som ska beskyddas, befäster mäns överordning och kvinnors underordning (Young 2003). Med beskyddarpositionen följer makt, inte minst för att där ingår att avgöra hur någon bäst ska beskyddas. Beskydd fräntar kvinnor handlingsutrymme, och kan också innebära utpressning enligt modellen att kvinnor nekas beskydd om de inte gör sig kroppsligt och sexuellt tillgängliga för män.

Samtidigt som ojämlika maktrelationer på detta sätt etableras, framställs behovet av beskydd, liksom hur beskyddet utformas, som en självklar och närmast naturgiven ordning (Peterson 2010). Säkerhetsdiskurser tenderar att avpolitiserar och föras bort från dagordningen, bland annat genom att knytas till föreställt naturgivna könsskillnader och till "naturlig" heterosexualitet (Åse och Wendt 2022). Den konventionella förståelsen av säkerhet som just *nationell* säkerhet fungerar på ett liknande sätt, där idén om nationen som en självklar gemenskap får kraft av att associeras till biologisk reproduktion. Metaforen "the nation-as-family" (Lakoff 1996) möjliggör att nationell identitet kan framstå som en naturlig och organisk-harmonisk enhet, baserad på heterosexualitet och blodsband. På så sätt osynliggörs maktrelationer och konflikter inom nationen (Pettman 1996).

Den feministiska strävan att avnaturalisera säkerhetsdiskurser paras med en ambition att sätta in dessa i ett större socio-ekonomiskt och politiskt sammanhang. Statsvetaren Cynthia Enloe uppmärksammade tidigt hur det militaristiska våldets spridning i samhället döljs om förståelsen av säkerhet begränsas till nationell, territoriell säkerhet. Hennes vidgade säkerhetsbegrepp inbegriper distinktionen mellan *militarisering* och *militarism* (Enloe 2007). Militarisering omfattar mer än traditionella militära praktiker, som försvarsutgifter, val av stridskrafter och konfliktberedskap. Det är processer som föregår krig och fortsätter efter krigets slut, och som inte skonar civilsamhället. Alla i samhället blir mer eller mindre delaktiga, då allting i princip kan militariseras, som reklam, barns leksaker, äktenskap och föräldraansvar. *Militarism*, å andra sidan, är den tunga ideologin om krigets nödvändighet och det militära våldets oavvisliga plats i transnationella konflikter, som ramar in och legitimerar militariseringen. Militarism är inte bara en ideologi utan även en uppsättning sociala relationer organiserade kring (förberedelser för) krig (Enloe 1987, 2007).

Samtidigt som militarism förstärker samhällets könshierarkier och premierar värden som länkas till maskulinitet (Cockburn 2010), tar sig militära maskuliniteter olika uttryck. Dessa inbegriper en rationell kärnvapenstrategi, en fysiskt stark soldat som utövar våld på order, och en glödande patriot beredd att dö för sitt land (Hutchings 2008). Trots sina olikheter förenas dessa maskuliniteter av ett underordnande av kvinnor och femininiteter.

Analysram och material

I denna studie tar vi fasta på två dimensioner av feministisk teoribildning kring säkerhet. En första dimension handlar om *beskyddslogiken* och hur genus bär upp förståelser av säkerhet, både "utåt" och "inåt". En andra dimension belyser på vilka sätt genusnormer bidrar till att frågor om militärt våld och säkerhet *avpolitiserar* och undandras demokratisk diskussion, insyn och ansvarsutkrävande.

Som empiri har vi systematiskt studerat ett urval av tryckt media (*Aftonbladet* och *Svenska Dagbladet*), nyhetsprogrammet *Aktuellt* som sänds dagligen på SVT samt debattprogrammet *Agenda*. Urvalet speglar en bredd av uttryck i den offentliga debatten, samtidigt som en avgränsning har gjorts för att materialet ska bli hanterbart att analysera. Mediematerialet har samlats in från krigsutbrottet den 24 februari 2022 och två (TV-materialet och *SvD*) till fyra (*Aftonbladet*) veckor framåt, samt två veckor före beslutet den 16 maj 2022 om att ansöka om Natomedlemskap. Tidsperioden motiveras av att detta var en formativ period där nya hotbilder och nya förståelser av vad som krävs för att skydda medborgarna formulerades.

Vi har även samlat in ett material som fångar in artikuleringer av beslutsfattande politiker och offentliga aktörer. Här ingår offentligt tryck i form av den utredning som föregick ansökan om Natomedlemskap (Ds 2022:7), Försvarmaktens samtliga sju presskonferenser från perioden mars till maj 2022 samt de presskonferenser som arrangerats av statsministern i samverkan med övriga riksdagspartier med anledning av frågan om medlemskap. Som ett tillägg till det systematiskt insamlade materialet har vi uppmärksammat genuskodade inslag i den säkerhetspolitiska debatten och i våra flöden av såväl traditionella som sociala medier.

I redovisningen av den empiriska analysen diskuterar vi först framställningarna av kriget i Ukraina och därefter meningsskapandet kring den säkerhetspolitiska omsvängningen. Såväl beskrivningarna av kriget som debatten om Natomedlemskapet analyseras utifrån de två dimensionerna *beskyddslogik* respektive *avpolitisering*. Till sist för vi en diskussion om kön och sexualitet i relation till militarism, militarisering och avpolitiserad säkerhet i ljuset av den empiriska undersökningen.

Kriget i Ukraina och den arketypiska könsordningen

Det är en arketypisk könsordning som präglar meningsskapandet kring kriget i Ukraina. Genomgående betonas krigets skilda krav på och konsekvenser för kvinnor och män, medan andra grupper och identiteter osynliggörs i materialet. I en nyhetsinsändning visas bilder från tågstationen i Kiev där kvinnor och barn försöker ge sig av. Män mellan 18 och 60 år får inte lämna landet, påpekar reportern (SVT *Aktuellt* 2022d). Från polska gränsen intervjuas en ung flicka som har flytt med sin mamma och mormor, hon har sin hund i famnen: ”Här är vi i säkerhet nu”. Att kvinnor flyr och män stannar kvar bekräftar en stark försvarsvilja och blir ett tecken på moralisk resning. En man som är på väg till Kiev för att kriga citeras: ”Jag skulle aldrig missa det här, inte för allt i världen [...] Jag sa till min fru att jag aldrig skulle kunna leva med mig själv om jag inte åkte” (Tanha 2022). En representant för den svenska Försvarmakten (2022d) säger att man inte får ”glömma att en viktig del är att man är beredd att ge sitt liv för sitt land”.

Beskyddslogiken

Berättelserna om mäns och kvinnors skilda krigserfarenheter förmedlar mäns handlingskraft och ansvar för landets beskydd och sammankopplar det som ska beskyddas med kvinnor. Könsuppdelningen möjliggör en krigets könade urberättelse där de egna goda männen samtidigt försvarar ”sin” kvinna eller familj och ”sin” nation/territorium. Kopplingen mellan heterosexuell familjebildning och militär våldsutövning har varit och är ett viktigt instrument för stater att

förmå medborgarna att utöva militärt våld (Strand 2021). Representationer av nationens skyddsvärda, fredliga och ”rena” kvinnor (Elshtain 1982) spelar en avgörande roll i att legitimera krig.

Beskyddslogiken och de etablerade genusnormerna bidrar också till den känslolösa rapporteringen. I ljuset av (de oskyldiga) kvinnornas rädsla och sårbarhet framstår männens lojalitet och offervilja som särskilt beundransvärd. Det innebär att de genusbestämda positionerna är sammanflätade och bygger på reciprocitet: ”Alla beskrivningar av kvinnor som fredliga och i behov av beskydd implicerar att det finns en man, eller män, som är ansvariga för att ge dem det beskydd de behöver” (Sjoberg 2018: 303, författarnas översättning). Mäns essentialiserade våldskapacitet blir eftersträvansvärd och svår att ifrågasätta genom betoningen av kvinnors sårbarhet och skyddsbehov. Den könade beskyddslogiken blir självförstärkande när uppdelningen i män som stannar och beskyddas, och kvinnor som flyr och måste beskyddas, signalerar just behovet av beskydd. En återkommande bild i materialet är kärleksparet som skiljs åt där mannen ska slåss för kvinnans/nationens skull.

Ivanka ville inte lämna landet utan sin man, men han lyckades övertyga henne.
–Han sa att det var rätt beslut. Det skulle vara enklare för honom att strida om han visste att vi var i säkerhet. (Nygren 2022)

De uppoffringar som kriget i dessa framställningar kräver av människorna bestäms av deras könstillhörighet – att agera eftersträvansvärt är att agera i enlighet med normer för kön och sexualitet. Könsojämlikhet(er) utgör därigenom en central aspekt av hur krigsföring kan framstå som hjältemodigt. Liksom kvinnors och barns utsatthet stärker ”behovet” av en våldskapabel maskulinitet, kan kvinnors uppoffringar och sorg formas till ”bevis” för att krig är oundvikligt. Romantiserande beskrivningar av det heterosexuella paret – som antingen skiljs åt eller förenas – upprepas i vår empiri.

Kvinnors känslor och erfarenheter kan exploateras i krigsretorik, inte minst sorgen över män och söner som ger sig av till kriget och riskerar sina liv. På liknande sätt används ukrainska kvinnors gravida kroppar och barnafödande i flera reportage (se till exempel Malmqvist 2022). Kvinnor som kärll för barn, som frambringas av nationens äkta säd, blir uttryck för det skyddsvärda. När *Agenda* (SVT 2022a) ramar in sin sändning med en kvinnas barnafödande signaleras också hoppfullhet och nationell överlevnad. Reportaget inleds med bilder av en skadad människa, ”smärtan är outhärdlig” och en avliden pojke ”som inte längre har ont” och fortsätter: ”Men så plötsligt, ljudet av en nyfödd. En kort stund vid mammans bröst och sedan snabbt ner i skyddsrummet. Ryskt artilleri

multrar och livet har just börjat.” Inslaget går över till att beskriva förödelse och civilas lidande. Reportern återkommer avslutningsvis till den nyblivna mamman:

Trots vapenmuller kan en mamma till en nyfödd känna tacksamhet, och kanske måste hon tro att allt ska bli bra. 'Jag var mycket orolig att föda i dessa tider, men är så tacksam mot läkarna som hjälpte barnet att födas under såna här förhållanden. Jag tror att allt blir bra'. (SVT *Agenda* 2022a)

Musik läggs på och inslaget avslutas med att bebisen tittar rakt in i kameran, som ett löfte om den ukrainska nationens fortsatta existens. Här får den födande kvinnans utsatta situation förmedla ett slags tröst, något som kan peka mot att kärleken och livet kan segra över döden.

I vårt material finns emellertid ett antal intressanta avvikelser från detta fastlagda manus. Det kan handla om kvinnor som tar till vapen eller väljer att stanna kvar i landet trots farorna. *Aftonbladet* skriver om Zelenskyjs fru som ”vägrar fly för Putins hot”, att hon ”finns vid sin makes sida, medan bomberna faller över Ukraina” (Nilsson 2022). En annan berättelse handlar om ett nygift par som i stället för bröllopsresa åker till kriget för att strida (Svensson 2022). Kvinnor som beskrivs som särskilt ”osannolika” soldater röner stor uppmärksamhet: en nygift tvåbarnsmamma, eller fotomodellen Miss Ukraina 2015. Två bilder illustrerar modellens förvandling till soldat: ”Då var hon klädd i åttsmitande silkig klänning med skönhet som sitt främsta vapen. Nu poserar hon på sociala medier i stridsutrustning med en automatkarbin, beredd att gå i krig” (Nilsson 2022).

När dessa berättelser förekommer i samband med en akut krigssituation uppstår en krock mellan en genuspräglad förväntan om vad kvinnor borde göra och vad de faktiskt gör. Rapporteringens själva *raison d'être* är att kvinnorna agerar på ett avvikande sätt, det är det som gör händelsen sensationell. Kvinnor borde fly, en tvåbarnsmamma borde välja att skydda sina barn, och en fotomodell borde inte befinna sig på slagfältet. Dessa kvinnor framstår som soldater *trots* sin (starkt understruken) femininitet. En sådan kvinnlig ”hypervisibilitet” i medierapporteringen om krig bekräftar snarare än utmanar beskyddslogiken genom att demonisera fienden, menar forskaren i internationell säkerhet, Laura Sjöberg (2018): Hotet är så omfattande och fienden så brutal att *till och med* de som så uppenbart inte borde strida, måste göra det. Detta genusmässiga undantagstillstånd bygger på premissen att när det existentiella hotet upphört, kommer genusordningen att återställas. När kriget tagit slut kommer kvinnor kunna återgå till att vara (beskyddade) mödrar och fruar, eller njutningsobjekt.

Avpolitisering

Föreställningar om kön, sexualitet och familj bidrar även till att avpolitisera våldsanvändning. Genusnormer kan få militärt våld att framstå som oomtvistat och givet, snarare än som resultat av politiska överväganden. I materialet ger de lätt igenkännbara referenserna till beskyddande män och sårbara kvinnor skeendet en existentiell och känslomässig dimension. De arketypiska gestaltningarna gör att krig framstår som något oundvikligt, liksom det moraliska ansvar som följer. Ingen kan undgå att se kvinnors och barns utsatthet och behov av hjälp. Eftersom utsattheten inte kan förnekas, kan i den här logiken inte heller behovet av våldskapacitet ifrågasättas: ”Det räcker nu, ge Ukraina stridsflyg. När Putin bombar BB är gränsen passerad [...]. Hur länge ska vi tillåta att bomber faller över sjukhus med födande kvinnor och små barn?” (Sima 2022a). Kvinnors och barns utsatthet får alltså bekräfta våldets nödvändighet. Att ifrågasätta militärt våld riskerar därigenom att bli detsamma som att ifrågasätta att lidandet pågår.

Avpolitisering sker också i materialet genom referenser till historien, särskilt till andra världskriget (se till exempel SVT *Aktuellt* 2022e; Pressträff 13 maj 2022; Pressträff 16 maj 2022). När paralleller dras mellan Hitler och Putin, liksom mellan Churchill och Zelenskyj, förstärks idén om ett rättfärdigt beväpnat våld. Att underlåta att använda militära medel likställs med att möjliggöra en ny Hitler, en eftergiftspolitik som Neville Chamberlains (Lindberg 2022). Sådan historieanvändning bidrar till att stänga för oenighet och alternativa tolkningar. I kampen mellan ett oomtvistat ont och ett oomtvistat gott kan det bara finnas en möjlig väg.

Skiljelinjerna mellan det goda och onda underbyggs av distinktioner mellan bra och dålig maskulinitet. Zelenskyj framställs som en familjefar och god äkta man. Paret Zelenskyj är ”vackert” och ”ser ut att komplettera varandra perfekt” (Nilsson 2022a). Han beskrivs som en stor militär ledare som ”vägrar” lämna sitt folk och är ”hela Europas och världens nye hjälte” (Nilsson 2022b). Putin framställs tvärtom som isolerad och utan kontakt med sitt folk. Beskrivningarna är ofta avmaskuliniserande eller feminiserande. Han är irrationell, synes sakna fru och barn, har bacillskräck och potensproblem. Han ”använder lögner, våld och vapen som Viagra” (SVT *Aktuellt* 2022c; Sima 2022b; Hallbäck 2022). Här sammanlänkas alltså heterosexualitet, familjebildning och maskulin potens med det goda och starka, medan bristande potens och degenererad maskulinitet knyts till fara, instabilitet och osäkerhet. Heterosexualitet (och manlig virilitet) formas till ett tecken på säkerhet samtidigt som värden som förknippas med heterosexualitet blir normerande och goda.

Parallellt sker en avpolitisering av frågor om säkerhet och våld. Eftersom könsskillnader och heterosexualitet är starkt associerade med det naturgivna

och opolitiska, innebär den nära sammankopplingen mellan säkerhet, kön och sexualitet att frågor om våld och krig impregneras med ”naturlighet”. På så sätt undandras möjligheter att kritiskt problematisera militärt våld och militarism, med mindre än att kritiken framstår som omoralisk eller onaturlig.

Natofamiljen och förändringen av säkerhetspolitiken

Det nya säkerhetspolitiska läge som uppstår efter Rysslands angrepp på Ukraina beskrivs som att ”militärgeografin ritas om” och att farhågorna kring Ryssland har besvarats på ett ”djupt oroande” sätt (Försvarsmakten 2022a). Trots detta avvisas tanken att Ryssland är ett akut militärt hot mot Sverige av både politiker och Försvarsmakten (SVT *Aktuellt* 2022c). En central del av beskrivningen av den nya situationen handlar om att den regelbaserade internationella ordningen och FN-stadgan har satts ur spel. ”Ett flagrant brott mot folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen”, hävdar den dåvarande socialdemokratiska utrikesministern (Pressträff 13 maj 2022). Det råder med andra ord ett slags anarki i relationerna mellan stater i det internationella systemet som innebär ”färre spelregler och mindre förutsägbarhet” än under kalla kriget (Försvarsmakten 2022b).

Beskyddslogiken

Oförutsägbarheten understryks av att Putin som person inte bara framställs som nyckfull utan också som makthungrig och enväldig – förvirrad på gränsen till mentalt otillräcklig:

[H]an pratade osammanhängande och samtidigt väldigt hotfullt. [...] oerhört aggressiv. Han låter mer som en maffiaboss än en president. [...] På grund av en enda kränkt och mäktig man. En modern tsar. (Hansson 2022)

Putin drar sig inte för rena lögnar, och använder sig av cyber-attacker, desinformation och organiserad kriminalitet för att få sin vilja igenom (Försvarsmakten 2022a). Han talar ett ”maktspråk där han vill skrämja väst” och han är kapabel till vad som helst (SVT *Agenda special* 2022b).

Hotbilden som målas upp betonar alltså den oförutsägbarhet som i sin tur vilar på frammanandet av Putins oberäknliga och hotfulla maskulinitet. Beskrivningar av en fiende eller förmodad angripare, innehåller inte sällan både inslag som sexualiserar och feminiserar den andre samtidigt som denne utmålas som ond (se till exempel McClintock 1995; Rosengren 2020). I ljust av beskrivningen av Putin, framstår den svenska beskyddsmaskuliniteten som bristande. Den (påstått) jämställda svenska mannen/soldaten framställs sakna den våldsorienterade handlingsförmåga som krävs för att hantera en

sådan fiende. Den svenska maskuliniteten med fäder som tar föräldraledigt beskrivs i materialet, med hänvisning till debattören Camille Paglia, som att ”män kastreras mentalt i mycket späd ålder” (Heberlein och Wyndham 2022a). Jämställdhetspolitiken sägs ha undertryckt mäns vilja och förmåga att beskydda kvinnor (Brodrej 2022). Detta har lett till att de inte kan ta sin roll som män i besittning, eftersom de fått lära sig att ”skämmas över könsstereotypa preferenser” (Heberlein och Wyndham 2022a).

När DN-kolumnisten Fredrik Strage (2022a) skriver att han inte vill ”ta en kula för nationalstaten” förkroppsligar han en bristfällig maskulinitet. Reaktionerna på artikeln indikerar inte bara att hans maskulinitet är otillräcklig, utan att den faktiskt måste utrotas: ”Första skottet i kriget sätts i dig, din förrädare”. Han beskrivs som en ”snyltare som njuter sin frihet betald av andras blod” och som en säkerhetsrisk som måste utplånas (Strage 2022b). Att inte vilja dö för nationalstaten utmanar beskyddsmytens harmoniska könshierarki där män tar till våld för att försvara nationen.

Den maskulinitet som Putin företräder ger upphov till en militär hotbild präglad av ovisshet och anarki. Det finns bara ett sätt att bemöta ett sådant hot – med våld, eller med trovärdiga hot om våld. En sådan lösning kräver att varje enskild man är beredd att slåss, och att det sker en nyorientering av den svenska försvars- och säkerhetspolitiken. Inte bara beskyddsovilliga män, utan även värden som förknippas med jämställdhet och kvinnor formuleras som problematiska i debatten. Debattören Cissi Wallin använder kvinnokroppen och jämlikhetsarbete för att understryka det missriktade i Vänsterpartiets initiala motstånd mot att Sverige skulle skicka vapen till Ukraina. Hon hånar partiet genom att implicera att dess lösning handlar om ”intersektionell normkritik och tygpåsar med en tecknad klitoris som gör fredstecknet” (Instagram 20 februari 2022). Här konstrueras kvinnokroppen och arbete för att motverka makthierarkier som motsatsen till den våldsutövning som anses behövas för att lösa konflikten. Kvinnor, som vacklar i sitt stöd för en Nato-anslutning och som är anhängare av fredliga lösningar och icke-våld, är även de ett problem:

Pacifism är en direkt omoralisk handling som bara den som aldrig hotats med våld kan tillåta sig. Den som utsatts för våld har en självklar rätt att försvara sig. En kvinna som blir slagen av sin partner har rätt att slå tillbaka för att freda sig själv. [...] Nu är inte tid för rosa flickdrömmar om pacifism. (Heberlein och Wyndham 2022b)

Liknelsen mellan kriget och en kvinna som blir slagen framställer Putin som en hustrumisshandlare. Genom att flytta antagonisten till en privat kontext

förmedlas idén att privata relationer och statens beskydd grundas i samma logik (Young 2003). Jämförelsen med att kvinnor har rätt att freda sig från våld från en partner, rättfärdigar statens våld mot yttre fiender. Resonemanget används inte för att motivera kvinnor att slåss för sitt land. I stället anmodas de sluta upp bakom ansökan om Natomedlemskap. Implikationen är att kvinnor bör stötta de män som ska försvara nationen och som har till uppgift att beskydda dem från hotfulla fiendemän.

Avpolitisering

I relation till frågan om Nato visar vårt material på avpolitiseringsprocesser av lite olika karaktär. Den gemensamma nämnaren är att det framtida säkerhetsläget skrivs fram som en naturlig och trygg (familje)gemenskap byggd på samsyn, bortom konflikter.

Familjen är en gammal metafor för Nato. Redan för 25 år sedan analyserade Frank Costigliola (1997) talet om militäralliansen som en kärnfamilj – ”the nuclear family”. Han pekade på att könade metaforer väcker känslor kopplade till kroppar och ojämlikhet, som överförs till en förståelse av Nato som ett äktenskap, i vilket USA intar mannens roll. Tanken återkommer i den svenska *Officerstidningen* (Dalsjö 2022) där USA beskrivs som Natos föräldrar: ”USA:s speciella roll som alliansens ’mamma och pappa’ – den som sätter upp mål för familjen, lirkar med struliga eller truliga medlemmar, och i sista hand själv ställer upp”. Här framställs USA närmast som ett jämställt modernt föräldrapar som tar ansvar för barnen.

Feminister har all anledning att vara kritiska mot en sådan ”man och hustru” modell, där USA skildras som beskyddare av mindre betydande medlemmar inom Nato, understryker Cynthia Cockburn (2012). I själva verket odlas här en patriarkal logik, kopplad till kapitalism och nationalism, som främjar militarism och krig. Nato utgör inte bara ett hot mot fienden utan militariserar också människors vardagsliv (Cockburn 2012). Militärer och militarism är beroende av att personer både utanför och innanför de militära institutionerna sprider könade myter (Wibben 2018) som stärker de krafter som vill avpolitisera och militarisera allvarliga säkerhetsproblem.

I den svenska debatten har Nato återkommande omtalats som en familj. Inför den svenska ansökan om medlemskap uppgav en Natokälla att den process där kraven specificeras kan betecknas som ”äktenskapslöften” (Nummelin 2022b). Trots beskrivningar av spänningar mellan medlemsländerna tecknas Nato som en familj och ett heterosexuellt äktenskap som tryggar vår frihet tillsammans med andra och samtidigt ”säkrar folkhemmet” (Färm 2022).

Nato är också en hemvist, förklarar moderaternas partiledare på en presskonferens dagen innan Sveriges ansökan skulle överlämnas: ”We are finally coming

home”. Tillsammans med den dåvarande socialdemokratiska statsministern bekräftas samsynen i Natofrågan. ”Det handlar inte om partipolitik utan om att ta ett gemensamt ansvar för nationens intresse” (Törnquist, Karlsson och Nilsson 2022). Alla dessa metaforer för närhet, familj och äktenskap avpolitiserar frågor om maktrelationer, säkerhet och militarisering genom att framställa samhörigheten som naturligt. Natoanslutningen görs till en harmonisk gemenskap.

Den könade förståelsen av Natoanslutningen påtalas av en debattör som menar att Sverige med Natoansökan genomgått en ”säkerhetspolitisk könskorrigering” (Wennblad 2022). Det kan knappast förstås på annat sätt än att landet nu återtagit sitt rätta, manliga kön. Den här retoriken implicerar att Sverige tidigare varit ett svagt land och att den svenska militären inte är kapabel att försvara landet. Sådana uppfattningar måste därför motarbetas, vilket syns i den kraft som uppåddas för att vidhålla att Sverige har en ”högkvalitativ militär förmåga” (Pressträff 13 maj 2022), att landet kommer bidra med ”teknologiska spetskompetenser” (Pressträff 13 maj 2022) och sammantaget ”göra alliansen starkare” (Hällsten 2022).

En återkommande tanke i materialet är att det yttre hotet från Putin och den ryska ledningen ska avvärjas genom att Sverige håller ihop. Vi blir starkare tillsammans, en gemensam formulering från dåvarande socialdemokratiska försvarsministern (TT 2022a) och andra partiföreträdare (med undantag av Västernpartiet och Miljöpartiet), med referens till Nato. Debatter framställs som onödiga av Natoanhängarna, som allt oftare upprepar att det inte finns några alternativ till medlemskap. I den skrivelse som den socialdemokratiska regeringen beställde vägs inte heller argument för och emot (Ds 2022:7). ”Man kan leta med mikroskop efter argument mot ett medlemskap. Det går inte att hitta”, säger en vänsterpartist (Pressträff 13 maj 2022).

Länder väljer att inte säga nej till Nato eftersom det kan tolkas som ett avståndstagande från västliga gemensamma värden, hävdar statsvetaren Marie Demker (2022). Denna värdegemenskap vill även Ukraina tillhöra, både som medlem i EU och Nato. Ukraina är ”en del av oss” som EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen formulerar den europeiska gemenskapen (Nummelin 2022a). Debatten i Sverige präglas av beskrivningen att Ukraina tar en kula för Europa och för den europeiska säkerhetsordningen och att vi måste visa solidaritet med deras krav. Det får inte uppstå någon spricka mellan dem och oss. Samhörighet inom Europa och Nato görs till något naturligt gott.

Den goda enigheten frammanas också med historiens hjälp till en västlig föreställd demokratisk och frihetlig gemenskap. Att det ”vi” som en gång satte stopp för Hitler, och som nu inkluderar Ukraina, är en vit samhörighet, understryks i EU-ländernas beredvillighet att ta emot krigets flyktingar – något som

står i skarp kontrast till flyktningmottagandet i samband med Syrien-kriget (Lindberg med flera 2022). När talet om solidaritet får fäste i debatten bidrar det samtidigt till att normalisera den både rasifierade och genuspräglade logik som framkommer i Sverigedemokraternas argumentation om värdiga skyddsobjekt: ”Nu har vi ju situationen där männen stannar och försvarar sitt land [...]. Det är klart att jag hellre hjälper kvinnor, barn och gamla från ett land i vårt närområde än män från andra delar av världen” (*Sveriges Radio* 13 mars 2022).

Nato-processen i Sverige avpolitiserar, inte bara genom att medlemskap framstår som enda vägen utan också att det varken är ”ett forcerat, stressat eller oansvarigt beslut, det är ett naturligt nästa steg” (Ekeblad och Huikuri 2022). I samma anda naturliggörs Nato:s kärnvapenarsenal genom talet om att Sverige som ett litet land behöver skydd under andras kärnvapenparaply (*Expressen* 2022). Trots kärnvapenkritik, som även anknyter till svenska kvinnors mångåriga kamp mot kärnvapen, framställs Nato som en försäkring mot just (hot om) kärnvapenkrig. Här ser vi hur den demokratiska debatten sätts ur spel, den arena där motstånd mot ett svenskt Natomedlemskap skulle kunna uttryckas, inte minst av kvinnor som, enligt Novus, ”har en tendens att vara mer tveksamma” (69 procent män positiva, 46 procent kvinnor, TT 2022b).

Vi menar att avpolitiseringen av Natomedlemskapet tar sig tre sammanvävda uttryck, där Nato för det första beskrivs som en allians som står över partipolitiken och skapar en ny form av säkerhetspolitisk gemenskap, myten om en familj som ska beskydda oss. För det andra framförs den avpolitiserande tanken att det som sker det sker på grund av en ny verklighet, där Sverige bara tar ”ett naturligt steg”. För det tredje uttrycks en avpolitisering i att kärnvapen, som utgör fasa, skräck och hot om global undergång, reduceras till att bara betyda en sak, nämligen en tryggad framtid – för alla som ingår i familjen.

En osäker säkerhet

Vår analys synliggör hur genusnormer blir centrala i meningsskapandet om kriget och såväl underbygger som legitimerar omställningen av svensk säkerhetspolitik. I vårt feministiska perspektiv visas hur normer kopplade till kön, heterosexualitet och familj används för att avpolitisera frågor om säkerhet, försvar och militärt våld, samtidigt som militariseringen ökar och de ideal som formar militarism förstärks. Vi menar att genusnormer på avgörande sätt bidrar till det som litteraturvetaren Maria Mårzell benämner ”militarismens ontologi”, idén att våld är politiskt oundvikligt (och därmed oproblemiskt att avpolitisera) och att krig ingår i den mänskliga naturen (2021).

Parallellt med de känslolösa krigsnarrativ som vi lyft fram, präglas medierapporteringen av ett militärstrategiskt språk som framställer kriget som ordnat

och kontrollerbart. Röda blixtar på en karta åskådliggör händelseförlopp som innefattar materiell förstörelse och skadade människor, och kommenteras inte sällan av en uniformerad militär expert (se till exempel SVT *Agenda special* 2022b; SVT *Aktuellt* 2022f). Andra aspekter av hur våldets oordnade konsekvenser suddas ut är talet om en våldseskalering i termer av en ”spillover”, kärnvapen som ett instrument som Putin har i ”sin låda” (SVT *Aktuellt* 2022e), eller särskilda ”high value targets” (Försvarsmakten 2022e). Följderna för människor och miljö av militärt våld osynliggörs samtidigt som språkbruket bärs upp av och förmedlar uttryck och metaforer som associerar våldskapacitet med fallisk kraft, poängterar Carol Cohn (1987). Det militariserade språket snävar även i sin tur in hur skeendet kan förstås och hanteras politiskt. Då blir det svårt att argumentera emot militära lösningar och ”behovet” av en stark och våldskapabel maskulinitet.

I materialet frammanas en rationell och trygg beskyddarmaskulinitet, där män och maskulinitet framstår som avgörande när det gäller att garantera säkerhet. Under Försvarsmaktens presskonferenser understryks gång på gång hur försvaret, företrätt av män i uniform, behåller sitt lugn och har kontroll över situationen samtidigt som de är beredda att ta till våld (Försvarsmakten 2022a).

Värden och företeelser som förknippas med kvinnor och en fredlig femininitet formuleras i materialet som problematiska, medan mäns kroppar och kön är en tydlig resurs i en hotfull situation. På så sätt stärker genusnormer militarismen som rättesnöre för säkerhetspolitiken och får andra handlingsalternativ att framstå som naiva, orealistiska eller omogna.

I relation till hur kriget i Ukraina och det nya hotet skrivs fram, blir det svenska säkerhetspolitiska vägvalet logiskt. När Putins målsättning beskrivs som att han vill att ”vi ska tveka, släta över, krypa ihop och backa” (Försvarsmakten 2022a), eller att ryssarna inte ska få ”skrämna oss” från att gå med i Nato (Alm 2022), framstår det som omöjligt att inte sätta hårt mot hårt. Bara den som har en defekt maskulinitet, en ”wimp” (Cohn 1993), skulle gå med på att låta Putin ta vad han vill ha. Därför är det viktigt för Försvarsmakten att försäkra medborgarna om att Putins försök att skrämna oss ”inte kommer att lyckas” (Försvarsmakten 2022a). Att upprätta en svensk militariserad maskulinitet blir på så sätt ett slags svar på hotet. Därtill måste det göras troligt att de män som ska försvara kvinnor, barn, nationen, jämställdheten och demokratin besitter den våldsvilja som behövs.

Män som vägrar agera försvarare framstår därför som ett inre hot mot ordning och kontroll. Även de som inte sluter upp bakom en militariserad lösning eller som arbetar för jämlikhet och ifrågasätter hierarkier uppfattas hota stabiliteten. Protester mot att våld tvingar fram mer våld framstår som en form

av svek, män och kvinnor som överger sina naturgivna uppgifter i nationen. Samtidigt som svensk jämställdhet kan framstå som ett väsentligt värde att försvara, konstrueras jämställdhetspolitiken som ansvarig för att svenska mäns försvarsvilja sviktar och för att kvinnor som protesterar mot militarisering och Nato-anslutning inte fogar sig i att bli beskyddade. Det innebär att även kvinnor och värden som förknippas med femininitet och feminism kan framställas som ett inre hot. Den maskulinitet, femininitet och könsordning som skrivs fram i diskursen handlar därmed om att återställa beskyddsmaskuliniteten, och således också om att återskapa könshierarkier.

I denna nyorientering fungerar också den svenska neutralitetens genusambivalens som hävstång. Att gå med i Nato blir ett sätt att ta tillbaka en stark, beslutsam och våldskapabel maskulinitet i relation till den potentiella feminisering som hotar att fästa vid den gamla ordningen, och som vetter åt passivitet och undfallenhet. Lösningen på osäkerhetsproblemet blir därmed oroväckande lik själva problemet. För att hantera en våldsbenägen militariserad fiende, behöver en mer våldsbenägen militarism etableras. Och samtidigt som jämställdhet framstår som ett hotat värde och ett viktigt tecken på vad som skiljer ”oss” från fienden, kan detta värde inte tryggas med mindre än att jämställdhetsidealen sviks. Tanken är att svensk jämlikhet och jämställdhet behöver en stark, våldsorienterad och icke-feminiserad (dvs maskulin) försvarsmakt (se även Agius och Edenberg 2019). Militarisering – som innefattar könshierarkier och ökad våldskapacitet – ska alltså garantera Sveriges jämställda könsrelationer.

Vi ser också hur såväl militärt stöd till Ukraina som Natomedlemskap legitimeras av att den svenska och europeiska demokratin måste beskyddas, samtidigt som den säkerhetspolitiska omsvängningen formas så att demokratiska debatter och överläggningar inskränks. Genom genusnormer, heterosexualitet och föreställningar om familj framkallas nationell enighet. Den nya inriktningen av säkerhetspolitiken framstår i det ljuset som ”naturlig”, bortom det politiska. I gestaltningarna av kriget liksom i den säkerhetspolitiska debatten är avsaknaden av referenser till icke-normativa könsidentiteter och sexualiteter påfallande. Känslomättade och arketypiska berättelser om män som skyddar sårbara kvinnor, om heterosexuella kärlekspar som skiljs åt och om kvinnor som föder nya medborgare i krigets skugga bidrar i stället till att krig, trots allt lidande, kan framstå som både ädelt och ofrånkomligt.

Sammanfattningsvis menar vi att det militariserade försvaret av demokrati och jämställdhet i själva verket urholkar och undergräver dessa värden. I ett feministiskt perspektiv på säkerhet och beskydd går det att argumentera för att en sådan militariserad politik rentav förstärker osäkerhet. När militär maskulinitet

görs till säkerhetspolitisk norm framstår våld, hierarki och kontroll som det självklara sättet att garantera skydd mot såväl yttre som inre hot. Kvinnors erfarenheter beslagtas för militariserande syften och feministiska röster tystas och utestängs.

Referenser

- Aggestam, Karin, Bergman Rosamond, Annika och Kronsell, Annica (2019) Theorising feminist foreign policy. *International Relations* 33(1): 23–39.
- Agius, Christine (2011) Transformed beyond recognition? The politics of post-neutrality. *Cooperation and Conflict* 46(3): 370–395.
- Agius, Christine och Edenborg, Emil (2019) Gendered bordering practices in Swedish and Russian foreign and security policy. *Political Geography* 71: 56–66.
- Alm, Sebastian C (2022) Skräckplan mot Sverige: Så ska Ryssland skrämna oss från att gå med i Nato. *Aftonbladet* 6 maj 2022.
- Altman, Yuzhu Peng, Whyke, Thomas William och Zhang, Shixin Ivy (2022) Understanding the Russian invasion of Ukraine through a gendered prism. *Feminist Media Studies*. <https://doi.org/10.1080/14680777.2022.2137831>.
- Brodrej, Selma (2022) Riskabel hyllning av den mjuke mannen. *Arena* 3 april 2022.
- Cockburn, Cynthia (2010) Gender relations as causal in militarization and war: A feminist standpoint. *International Feminist Journal of Politics* 12(2): 139–157.
- Cockburn, Cynthia (2012) *Anti-militarism. Political and Gender Dynamics of Peace Movements*. Basingstoke och New York: Palgrave.
- Cohn, Carol (1987) Sex and death in the rational world of defense intellectuals. *Signs: Journal of women in culture and society* 12(4): 687–718.
- Cohn, Carol (1993) Wars Wimps and Women. Talking Gender and Thinking War. Cook, Miriam och Woollacott, Angela (red) *Gendering War Talk*. Princeton University Press.
- Costigliola, Frank (1997) The Nuclear Family: Tropes of Gender and Pathology in the Western Alliance. *Diplomatic History* 21(2): 163–183.
- Dalsjö, Robert (2022) Nato – en allians i förändring. *Officerstidningen* 28 juni.
- Demker, Marie (2022) Så målade vi in oss i ett hörn i frågan om Nato. *Svenska Dagbladet* 9 maj 2022.
- Deverell, Edward, Wagnsson, Charlotte och Olsson, Eva-Karin (2021) Destruct, direct and suppress: Sputnik narratives on the Nordic countries. *The Journal of International Communication* 27(1): 15–37.
- Ds 2022:7. *Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge – konsekvenser för Sverige*. Regeringskansliet, Utrikesdepartementet.
- Eduards, Maud (2012) What does a bath towel have to do with security policy? Gender trouble in the Swedish Armed Forces. Kronsell, Annica och Svedberg, Erika (red) *Making Gender, Making War*. New York: Routledge.
- Ekeblad, Matilda och Huikuri, Pasi (2022) Muf: Allianslöshet är inte en garant för fred. *Svenska Dagbladet* 5 maj 2022.
- Elshtain, Jean Bethke (1982) On beautiful souls, just warriors and feminist consciousness. *Women's Studies International Forum* 5(3): 341–348.
- Enloe, Cynthia (1987) Thinking about War, Militarism and Peace. Hess, Beth och Feree, Myra Marx (red) *Analysing Gender: A Handbook of Social Science Research*. Beverly Hills: Sage.
- Enloe, Cynthia (1989) *Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics*. London: Pandora.
- Enloe, Cynthia (2007) *Globalization & Militarism: Feminists Make the Link*. Lanham: Rowman & Littlefield.

- Expressen* (2022) Ledare: Mätte Sverige få skydd under USA:s kärnvapenparaply. *Expressen* 1 mars 2022.
- Färm, Daniel (2022) Daniel Färm: Nato säkrar det svenska folkhemmet. *Aftonbladet* 12 maj 2022.
- Försvarsmakten (2022a) Presskonferens 2022-03-10. <https://www.forsvarsmakten.se/contentassets/740b4bcfa4ad407c95bddbcc8d62f038/presstraff-10-mars.pdf> [25 oktober 2023].
- Försvarsmakten (2022b) Presskonferens 2022-03-24. <https://www.forsvarsmakten.se/contentassets/740b4bcfa4ad407c95bddbcc8d62f038/presstraff-24-mars.pdf> [25 oktober 2023].
- Försvarsmakten (2022d) Presskonferens 2022-04-02.
- Försvarsmakten (2022e) Presskonferens 2022-04-21. <https://www.forsvarsmakten.se/contentassets/740b4bcfa4ad407c95bddbcc8d62f038/presstraff-21-april.pdf> [25 oktober 2023].
- Gaufman, Elizaveta (2022) Damsels in distress: Fragile masculinity in digital war. *Media, War & Conflict*. (Online first) <https://doi.org/10.1177/17506352221130271>.
- Hagström, Linus (2021) Disciplinary power: Text and body in the Swedish NATO debate. *Cooperation and Conflict* 56(2): 141-162.
- Hallbäck, Filip (2022) Ryssland måste göra upp med patriarkatet. *Arena* 22 mars 2022.
- Hansson, Wolfgang (2022) Storhets-vansinne: Putin har förvandlats till den galne despot många fruktat - ett hot mot freden i Europa. *Aftonbladet* 25 februari 2022.
- Heberlein, Ann och Wyndham, Anna-Karin (2022a) Det här är frågan ni män bör ställa sig. *Expressen* 17 mars 2022.
- Heberlein, Ann och Wyndham, Anna-Karin (2022b) Pahnkes lovsång till pacifismen är aningslös. *Aftonbladet* 24 mars 2022.
- Hutchings, Kimberley (2008) Making sense of masculinity and war. *Men and Masculinities* 10(4): 389-404.
- Hällsten, Amanda (2022) Vi slåss - till sista soldat. *Aftonbladet* 23 maj 2022.
- Jansson, Maria och Eduards, Maud (2016) The politics of gender in the UN Security Council resolutions on women, peace and security. *International Feminist Journal of Politics* 18(4): 590-604.
- Jämställdhetsmyndigheten och NSPM (Nationella samordningen mot prostitution och människohandel) (2022). Lägesanalys: Ökad utsatthet för Ukrainska kvinnor på flykt. Dnr: ALLM 2022/127.
- Jönsson, Henrik B., Alnahhal, Saeed och Björklund, Marianne (2022) Sexistiska kommentarer om ukrainska kvinnor sveper över världen. *Dagens Nyheter* 15 mars 2022.
- Kelly, Liz (1987) The continuum of sexual violence. Hanmer, Jalna och Maynard, Mary (red) *Women, violence and social control*. Palgrave Macmillan: London.
- Kronsell, Annica (2012) *Gender, Sex and the Postnational Defense: Militarism and peacekeeping*. Oxford och New York: Oxford University Press.
- Lakoff, Georg (1996) *Moral Politics: What Conservatives Know That Liberals Don't*. Chicago: Chicago University Press.
- Lindberg, Anders (2022) Det är Zelenskyj som vi längtat efter i alla år. *Aftonbladet* 12 mars 2022.

- Rosengren, Emma (2020) *Gendering Nuclear Disarmament: Identity and disarmament in Sweden during the Cold War*. Avhandling. Stockholm: Stockholm Studies in International Relations 2.
- Rosengren, Emma (2022) Sweden is ready to marry into NATO - but at what cost? *International affairs* 23 augusti 2022.
- Santos, Rita, Roque, Silvia och Moura, Tatiana (2013) Missed Connections: Representations of Gender, (Armed) Violence and Security in Resolution 1325. *RCCS Annual Review* 5:3-31.
- Sandman, Tua (2019) *The dis/appearances of violence. When a "peaceloving" state uses force*. Avhandling. Stockholm: Stockholm studies in Politics 180.
- Shome, Raka (2001) White Femininity and the Discourse of the Nation: Re/membering Princess Diana. *Feminist Media Studies* 1(3): 323-342.
- Sima, Jonna (2022a) Det räcker nu. Ge Ukraina stridsflyg. *Aftonbladet* 16 mars 2022.
- Sima, Jonna (2022b) Klitschko och Zelenskyj slår knockout på Putin. *Aftonbladet* 19 mars 2022.
- Sjoberg, Laura (2013) *Gendering Global Conflict: Toward a Feminist Theory of War*. New York: Columbia University Press.
- Sjoberg, Laura (2018) Jihadi brides and female volunteers: Reading the Islamic State's war to see gender and agency in conflict dynamics. *Conflict management and Peace Science* 35(3): 296-231.
- Spivak, Gayatri (1988) Can the subaltern speak? I Nelson, Cary och Grossberg, Lawrence (red) *Marxism and the Interpretation of Culture*. Basingstoke: Macmillan.
- Strand, Sanna (2021) Löften om manlighet: Feministiska perspektiv på militär rekrytering. Edenberg, Emil, Tornhill, Sofie och Åse, Cecilia (red) *Feministiska perspektiv på global politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Strand, Sanna och Kehl, Katharina (2019) "A country to fall in love with/in": gender and sexuality in Swedish Armed Forces' marketing campaigns. *International Feminist Journal of Politics* 21(2): 295-314.
- Strage, Fredrik (2022a) Ursäkta - men nationalstaten är inte värd att dö för. *Dagens Nyheter* 18 mars 2022.
- Strage, Fredrik (2022b) När stridspittarna anfaller visar jag gärna min feminina sida. *Dagens Nyheter* 23 mars 2022.
- Svensson Emelie (2022) Maria och David gifte sig förra helgen, nu åker de till Ukraina för att strida. *Aftonbladet* 12 mars 2022.
- Sveriges Radio (2022) *Ekot* 13 mars 2022.
- SVT (2022a) *Agenda* 6 mars 2022.
- SVT (2022b) *Agenda special* 24 februari 2022.
- SVT (2022c) *Aktuellt* 24 februari 2022.
- SVT (2022d) *Aktuellt* 25 februari 2022.
- SVT (2022e) *Aktuellt* 27 februari 2022.
- SVT (2022f) *Aktuellt* 28 februari 2022.
- Tanha, Sophie (2022) Alex lämnar familjen för att strida i Ukraina. *Aftonbladet* 2 februari 2022.
- Theweleit, Klaus (1995) *Mansfantasier*. Stockholm: Symposion.
- TT (2022a) Hultqvist: "Vi blir starkare tillsammans". *Svenska Dagbladet* 9 maj 2022.

TT (2022b) 58% av svenskarna säger ja till Nato. *Svenska Dagbladet* 17 maj 2022.

Törnquist, Hanna, Karlsson, Pär, och Nilsson, Erik (2022) Klart: Sverige ska söka Nato-medlemskap. *Svenska Dagbladet* 17 maj 2022.

Wallin, Cissi [@cissimusic] (2022). Post på Instagram 28 februari 2022 [28 februari 2022].

Wennblad, Peter (2022) Peter Wennblad: Vi får aldrig veta hur det här gick till. *Svenska Dagbladet* 15 maj 2022.

Wibben, Annick (2011) *Feminist Security Studies: A Narrative Approach*. Abingdon: Routledge.

Wibben, Annick (2018) Why we need to study (US) militarism: A critical feminist lens. *Security Dialogue* 49(1-2): 136-148.

Wiedlack, Katharina (2020) Enemy number one or gay clown? The Russian president, masculinity and populism in US media. *NORMA* 15(1): 59-75.

Young, Iris Marion (2003) The Logic of Masculinist Protection: Reflections on the Current Security State. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 29(1): 1-25.

Åse, Cecilia (2018) The Gendered Myth of Protection. Gentry, Caron, Shepherd, Laura och Sjöberg, Laura (red) *Routledge Handbook of Gender and Security*. Abingdon: Routledge.

Åse, Cecilia och Wendt, Maria (2022) Gender, memories, and national security: the making of a Cold War military heritage. *International Feminist Journal of Politics* 24(2): 221-242.

Nyckelord

Genus, säkerhet, svensk säkerhetspolitik, Nato, beskyddsmyt

Maud Eduards

Statsvetenskapliga institutionen

Stockholms universitet

E-post: maud.eduards@statsvet.su.se

Maria Jansson

Institutionen för humaniora, utbildningsvetenskap och samhällsvetenskap

Örebro universitet

E-post: maria.jansson@oru.se

Maria Wendt

Institutionen för ekonomisk historia och internationella relationer

Stockholms universitet

E-post: maria.wendt@ekohist.su.se

Cecilia Åse

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap

Stockholms universitet

E-post: cecilia.ase@gender.su.se